

КОГНІТИВНО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В умовах якісних змін і підходів до сучасної системи професійної освіти вищої школи стали актуальними протиріччя між підвищенням вимог до змісту і організації системи підготовки фахівців економічних спеціальностей та актуальних потреб ринку праці.

Одним із способів усунення даного протиріччя, є розвиток професійної культури у майбутніх фахівців економічних спеціальностей. Виходячи з того, що професійна культура є найважливішою складовою фахової майстерності, необхідно зауважити, що формування та розвиток когнітивно-компетентнісного компонента професійної культури, на думку автора, дозволить сформувати фахівця економічного профілю професійно-компетентного, орієнтованого на вимоги часу, відкритого для інновацій, здатного вміло поєднувати функції менеджера, психолога, організатора, який володіє високою культурою управлінської діяльності.

Постановка проблеми. Когнітивно-компетентісний компонент професійної культури майбутніх фахівців економічних спеціальностей передбачає наявність у майбутнього фахівця певної сукупності професійних знань, компетентностей та способів діяльності необхідної для ефективного виконання професійних обов'язків. Показником рівню розвитку даної компонентної складової в системі професійної культури є рівень професіоналізму фахівця, що є запорукою успішної професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічній науці та психології праці компетентісний підхід вивчається у роботах таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: Б. Вульфсон, І. А. Зімня, Н. В. Кузьміна, О. В. Овчарук, Є. І. Огарев, В. Г. Первутинський, А. В. Хуторський та ін. Проте недостатньо вивченою є проблема формування когнітивно-компетентісного показника в структурі професійної культури майбутніх фахівців економічних спеціальностей.

Мета статті. За мету дослідження було поставлено охарактеризувати когнітивно-компетентісний критерій формування професійної культури майбутніх фахівців економічних спеціальностей.

Основні результати дослідження. Професійно важливі якості – це сукупність психологічних якостей особистості, низка фізіологічних характеристик, які визначають успішність реальної діяльності [5]

Виділимо професійні якості, які забезпечують успішність виконання професійної діяльності:

– гарний розвиток концентрації і переключення уваги (здатність протягом тривалого часу зосереджуватися на одному

предметі і швидко переходити з одного виду діяльності на інший);

– високий рівень розвитку пам'яті;
– високий рівень математичних (рахункових) здібностей;
– здатність працювати в умовах дефіциту часу й інформації;
– здатність тривалий час займатися одноманітним видом діяльності (схильність до роботи з документами, текстами і цифрами);

– аналітичне мислення.
Також важливими в формуванні професіонала-економіста є особистісні характеристики та цінності, серед яких:
– посидючість; обов'язковість;
– чесність і порядність;
– відповідальність;
– акуратність;
– ретельність;
– ерудованість;
– заповзятливість, емоційно-психічна стійкість;
– комунікабельність;
– впевненість у собі.

Отже, при формуванні когнітивно-компетентісного компоненту професійної культури майбутніх фахівців економічних спеціальностей основною задачею є розвиток, перш за все, професіоналізму, як основи професійної компетентності та конкурентоздатності майбутнього фахівця.

П. Горкуненко в своїй праці надає лаконічне визначення поняттю «компетентності» як достатнього рівня професійних знань, умінь і навичок та сукупності особистісних можливостей і досвіду фахівця [3].

Ми погоджуємось із думкою С. Шишова, який під компетентністю розуміє сукупність взаємозв'язаних якостей особистості (знання, уміння, навички, способи діяльності),

необхідних для якісної продуктивної діяльності. Вивчаючи динаміку формування умінь студентів, можна простежити за інтелектуальним розвитком особистості, за формуванням здібностей і готовності студентів до застосування отриманих знань, тобто за формуванням відповідних компетентностей.

Професійна компетентність – це сутнісна характеристика професіоналізму, що є інтеграційною особовою якістю, заснованою на сукупності фундаментальних спеціальних наукових знань, практичних умінь і навиків, що свідчить про готовність і здатність студента успішно здійснювати професійну діяльність.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам виокремити такі визначення професіоналізму:

– це міра і ступінь досконалості, якої досягає людина в процесі своєї діяльності, коли підіймається на вищу сходинку майстерності, стає авторитетом, майстром у своєму роді заняття [1];

інтегральна характеристика людини, що передбачає наявність високого рівня здійснення її професійної діяльності та життєву зрілість її особистості [6].

Отже, структура професійної компетентності включає сукупність наступних категорій: мотивацій, знань, умінь, навичок, професійної культури. Формування даних якостей сприяє формуванню професійних компетенцій, а також професійної культури майбутнього фахівця. Окрім цього, науковцями виділяються такі критерії, які дозволяють визначити сформованість професійних компетенцій: підвищення рівня оволодіння системою знань, умінь і навичок; сформованість мотивації до вивчення фахових дисциплін [4, с. 722].

На основі узагальнення літературних джерел з проблеми дослідження формування професійної культури майбутніх економістів, та тріади успішного формування професіоналізму "знання–уміння–навички", нами було визначено наступний інструментарій компетенцій для здійснення успішної професійної діяльності майбутніх фахівців економічних спеціальностей:

– особистісно-індивідуальна компетентність економіста – сукупність компетенцій, що відображають професійно-спрямовані переконання, цінності, потреби, вольові риси особистості, мотиви професійної діяльності, уміння досягати поставленої мети при виконанні професійних завдань;

– предметно-практична компетентність – компетенції, що включають систему фундаментальних знань класичних наук, соціально-економічних законів та теорій, сутності, структури і тенденцій розвитку

економічних систем; методів економічного аналізу господарських процесів на мікро- та макрорівнях, методів прийняття рішень; операційних знань, умінь та навичок щодо виконання функціональних обов'язків;

– нормативно-правова компетентність – розвиненість умінь застосування цих знань законодавчої бази, галузевих стандартів на практиці;

– інформаційна компетентність – компетенції, що містять систему знань та вмінь за допомогою наявних засобів інформаційних технологій самостійно проводити пошук, аналіз, відбір, обробку та передачу необхідної інформації;

– управлінська компетентність – сукупність компетенцій, що включають систему знань основ теорії управління; розвиненість умінь планування, формування цілей та завдань діяльності, організації діяльності, аналізу результатів діяльності, виокремлення та формулювання проблемних аспектів професійної діяльності, впровадження прогресивних форм і методів професійної діяльності;

– пізнавальна компетентність – інформаційні компетенції, які відображають систему знань та вмінь пізнавальної діяльності; розвиненість умінь цілепокладання, самостійної навчально-пізнавальної діяльності, самооцінки.

– інноваційна компетентність – система вмінь створення, опанування і використання інновацій у професійній діяльності;

– комунікативна компетентність – система знань та умінь взаємодії з оточуючими людьми, розвиненість умінь професійного спілкування та роботи в групі [2].

Висновки. Отже, пріоритетним завданням професійного становлення майбутніх фахівців економічних спеціальностей є мотивація осмислення студентами власного ціннісного простору, аналіз та прогнозування зв'язку з цілями і завданнями обраної професії, а також інтеграція у спеціально організовану роботу з розвитком своїх смислових орієнтирів. Формуючи професійну культуру студента-економіста, необхідно акцентувати увагу на стимулюванні професійного самовиховання, самопізнання, розвитку ініціативності, формуванні власного дизайну навчально-виховної діяльності з урахуванням індивідуальності студента та рівня його підготовки. Одночасно із цим, формування професійної культури майбутніх фахівців економічних спеціальностей пов'язано з фундаменталізацією освіти, яка передбачає якісні зміни змісту фахової підготовки студентів економічних спеціальностей крізь призму інноваційної складової освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белоліпецький, В. К. Етика і культура управління : учебно-практичне посібник / В. К. Белоліпецький, Л. Г. Павлова. – М. : ІКЦ “Март”, 2004. – 384 с.
2. Болубаш Н. М. Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх економістів / Н. М. Болубаш // Наукові праці: Педагогіка. Випуск 99. Том 112. – 2009. С. 88 – 95
3. Горкуненко, П. Формування професійної компетентності викладача педагогічного вищого навчального закладу I–II рівнів акредитації в контексті загальноєвропейської інтеграції [Електронний ресурс] / П. Горкуненко // Нова педагогічна думка. – 2010. – №1. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_1/Gorkunen.pdf.
4. Лозовецька В. Т. Професійна компетентність [Текст] / В.Т. Лозовецька // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук.; голов. ред. В.Г. Кремень. – К., 2008. – С. 722-723.
5. Карпов А. В., Психологія труда / Карпов А. В., Конєва Е. В., Маркова Е. В. [учебник для вузів] — Владос-Пресс, 2005. — 352 с.
6. Психологический словарь / под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского.– М. : Политиздат, 1990. – 494 с.

Кушнір Н.С.

КОГНИТИВНО-КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

В условиях качественных изменений и подходов к современной системе профессионального образования высшей школы стали актуальными противоречия между повышением требований к содержанию и организации системы подготовки специалистов экономических специальностей и актуальных потребностей рынка труда.

Одним из способов устранения данного противоречия, является развитие профессиональной культуры у будущих специалистов экономических специальностей. Исходя из того, что профессиональная культура является важнейшей составляющей профессионального мастерства, необходимо заметить, что формирование и развитие когнитивно-компетентностного компонента профессиональной культуры, по мнению автора, позволит сформировать специалиста экономического профиля профессионально-компетентного, ориентированного на требования времени, открытого для инноваций, способного умело совмещать функции менеджера, психолога, организатора, обладающего высокой культурой управленческой деятельности.

Kushnir N.

COGNITIVE COMPETENT COMPONENT OF PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE EXPERTS OF ECONOMIC SPECIALTIES

In the conditions of qualitative changes and approaches to the modern system of vocational education of higher education, the contradictions between the increasing content requirements and the organization of the system of training specialists in economic specialties and the actual needs of the labor market have become relevant.

One of the ways to eliminate this contradiction is the development of professional culture among future specialists in economic specialties. Based on the fact that professional culture is an essential component of professional skill, it should be noted that the formation and development of the cognitive-competence component of professional culture, according to the author, will allow to create a specialist in the economic profile of a professional-competent, time-oriented, open to innovation, capable of skillfully combine the functions of a manager, a psychologist, an organizer with a high culture of management.